

AT, ATA ve A HARFİ

NOT: Bu yazı Türk Dünyası Tarih dergisinin Aralık 2011, sayı 300 ve sayfa 54'te yayınlanmıştır.

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Tarih bilincini yeniden ele almak ve unutulmuş geçmişi kanıtlarıyla ortaya koymak bilimin gereğidir. Bu amaca yönelik dil, arkeoloji ve sanat tarihi çalışmalarının birlikte yürütülmesi ve unutulmuş bir tarihe ışık tutulması yararlı olacaktır.

Günümüzde kullandığımız abecenin kökeni Finike abecesi olarak kabul edilir. Akdeniz adalarında ticaretle meşgul olmuş kadim Yunanlıların bu abeceyi Finikelilerden aldıkları ve zamanla İtalya yarımadasına göç ettiklerinde Romalılara öğrettikleri ve böylece Latin abecesinin oluştuğu görüşü hâkimdir. Oysaki Yunan halkının İtalya'ya gelişinden çok önce Etrüsk halkının kuzeyden -İsviçre Alpleri üzerinden- kuzey İtalya'ya geldikleri ve beraberlerinde kendi abecelerini de getirdikleri biliniyor. Zira hem İtalya'da hem de Ege adalarında bulunmuş olan Etrüsk yazıtları halen okunabilmiş değildir. Etrüsk dilinin Asya kökenli Ural-Altay dil grubuna ait birçok özellik taşıyışı bu halkın Asya'dan binlerce yıl önce Avrupa'ya göç etmiş olduğuna işaret ediyor. Bu konuyu işlemiş olan yazımı bu dergide yayınlamıştım (1).

A harfinin kökeni incelendiğinde Asya kökenli Ön-Türk diline ait AT sözcüğünden ve onun simgesi olan **AT damgasından** türediği görülür. Atın M.Ö. en az 6,000 yıl önce Asya halkı olan Saka'lar tarafından ehlileştirildiği ve bir binek hayvanına dönüştürüldüğü biliniyor. Saka halkının ise Ön-Türk kökenli olduğu ve Saka adının AS ve OKH boy adlarının bileşimi olduğu ve **AS-OKH => SA-KHO => SAKA => SKİT (İskit) => SKOT (İskoç)** dönüşümlerinden geçtiği görülüyor.

Asya kıtasının en doğusunda bulunan Sakhalin adasının adındaki Sakha adından, Avrupa'nın en batısına yerleşmiş olan İskoç adına kadar Saka'ların etkisini geniş bir coğrafyada bulmaktayız. Dolayısıyla bu halkın Ön-Türk kökenli damgaları beraberlerinde getirmiş olduklarına ve taşlara kayalara kazımış olduklarına şaşmamak gerekir. Resimde Altay dağlarındaki **Pazırık** bölgesinde açılmış olan bir kurganın çizimi görülüyor.

Asya dağlarında bulunmuş ve açılmış olan kurganlarda pek çok at iskeleti bulunmuş, atın ölen sahibi ile birlikte kurban edilip gömülmüş olduğu ortaya çıkarılmıştır. AT sözcüğü ile ATA sözcüğünün ilişkili olduğu kesindir. 'Ata' sözcüğünde hem 'Ad' (unvan, lakap, isim) kavramları hem de 'Atılan' ileri fırlayan kavramları gizlidir. Nasıl ki 'At' ileri atılan bir koşucu yaratırsa Ata'lar ileri atılmış ve dünyaya dağılmışlardır. Ayrıca 'Göğe Atılmak' (öldükten sonra Ata'lara kavuşmak) kavramını da içerir bu sözcük (2).

Görülüyor ki orta Asya'dan at üstünde dünyaya yayılan Türkler pek çok kültürü etkilemişlerdir. Türklerin Anadolu'ya gelişleri de sanıldığı gibi 1071 Malazgirt savaşı ile olmamıştır. Şu anda üzerinde yaşadığımız Anadolu toprakları çok zengin bir kültür potası oluşturmaktadır. Bu kültür potasında Türklerin çok önemli katkıları bulunmaktadır. Çok eski dönemlerden bu yana süre giden katkılarımıza sahip çıkmak ve gerçek bir Anadolu yerli halkı olduğumuzu anlamak durumundayız (3).

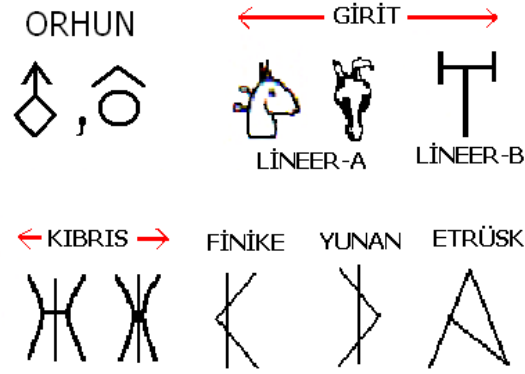
Tarih bilincini yeniden ele almak ve unutulmuş geçmişi kanıtlarıyla ortaya koymak bilimin gereğidir. Bu amaca yönelik dil, arkeoloji ve sanat tarihi çalışmalarının birlikte yürütülmesi ve unutulmuş bir tarihe ışık tutulması yararlı olacaktır. **Ata** sözcüğünün çok eski bir kök sözcük olduğunu şu örneklerle kanıtlayabiliriz. Japonca '**atama**' baş demektir. Bu sözcükte 'ata' kök sözcüğünün bulunuşu tesadüf değildir, çünkü Japoncada ve Türkçede halen yaşamakta olan pek çok ortak sözcük bulunmaktadır. Latince'ye girmiş olan **atavus** 'erkek ata' ve **atavia** 'dişi ata' anlamını taşıyan sözcükler de tesadüf olarak belirmiş olamaz. Kuzey Amerika dil guruplarından en büyüğü olan **Atapaskan** veya 'Ata-Başkan' dil grubunun adı, sonradan Avrupalı dilciler tarafından Na-Dene dil grubu olarak değiştirilmiştir.

Fransızca **atavism** sözü 'ataya düşkün olmak' ve **atavistique**, 'ataya çeken karakter özelliği' demektir. At ile ilişkili bir diğer Fransızca sözcük 'atteler' ve 'atelier' sözcükleridir. **Atteler**, atı veya büyük baş hayvanları arabaya bağlamak anlamını taşır. Atelier sözü ise dilimize 'atölye' olarak geçmiştir. Aslı at

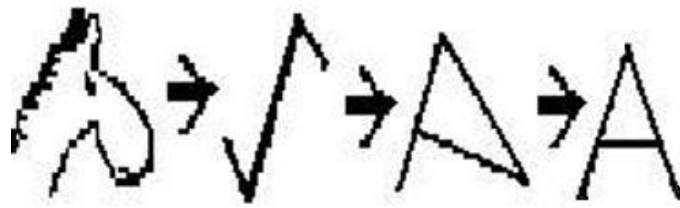
malzemeleri (eğer, kolan, üzengi..vs) üretilen yer olan atölye, sonradan her türlü küçük malzemenin üretildiği alan olarak anlam değişikliğine uğramıştır.

İtalya'nın Perugia şehrinde ve Toskana bölgesinde bulunmuş olan Etrüsk mezarlarında insan ile birlikte gömülmüş olan atlar ortaya çıkarılmıştır. Etrüskler gerek Girit adasında gerekse Ege adalarında birçok yazılı eser bırakmışlardır. Bu yazılardaki şekillerin Orhun Türk abecesindeki harflere benzemesi bir diğer kanıt olarak gösterilebilir. Alttaki çizimde solda görülen AT damgası ata binmiş bir biniciyi simgeliyor. Binicinin bir ok işaretine benzemesi yukarıda belirtilen Saka halkının bir kolu olan OKH halkından gelmektedir. Sağ tarafında görülen at kafaları Girit damgalarında 'A' sesini verdiği saptanmıştır. Ancak, Lineer-A adıyla bilinen bu yazı halen okunabilmiş değildir (4). Nedeni ise bu işaretlerin Yunanca veya Latince ile ilgili bir dille ilişkilendirmek istemeleridir. Bu yazının Ön-Türkçe ile ilişkili olduğu konusunda herhangi bir akademik çalışma bulunmamaktadır.

Yine Girit'te bulunmuş olan Lineer-B yazısının kadim Yunancaya yakın olduğu saptanmış ve okunabilmiştir. Lineer-B yazısındaki A harfinin stilize edilmiş bir at kafası olduğu görüşündeyim. İkinci satırında ise Kıbrıs harflerinden 'A' sesini veren işareti görüyoruz. Kıbrıs yazısındaki soldaki ilk işaret ile Lineer-B deki A damgası arasında çarpıcı benzerlik bulunsa da Kıbrıs'ın bu yazısı halen okunmuş değildir. Dilciler bu yazıya **Eto-Kıbrıs yazısı** adını vermişlerdir (5). Kıbrıs ile doğu Akdeniz kıyılarının yakınlığı ve Finike halkının denizci oluşu bu yazının Kıbrıs adasından Finikelilere geçtiği görüşündeyim. Nitekim sağ tarafta görülen Finike A harfinden Yunan A harfine geçiş bir sağ-sol yansımasından ibarettir. Etrüsk yazısındaki A harfi ise Yunan abecesinden alıntı olmayıp, Akdeniz adalarındaki Etrüsk yazısından Finike ve Yunan abecesine geçmiş olduğu görüşündeyim.

Etrüsk abecesindeki A harfinin bir at başını simgelediğini ve Orhun A/E harfinden dönüşerek Latin A harfini oluşturduğunu altta görülen gelişim aşamaları gösteriyor.

Etrüsklerin at ile ata ilişkisini mezarlarının çatılarına yerleştirdikleri kanatlı at heykellerinden anlıyoruz. Kanatlı oluşlarında öte dünyaya

uçabildikleri ve ölen sahiplerinin ruhunu taşıdıkları görüşü bulunuyor. Aynı düşünceyi Asya kökenli n-Türklerden öğrenmiş olan in hakanları da kabullenmiştir. Birçok in imparatorunun mezar girişinde kanatlı at heykelleri bulunuyor. Altta bir örnek görülüyor.

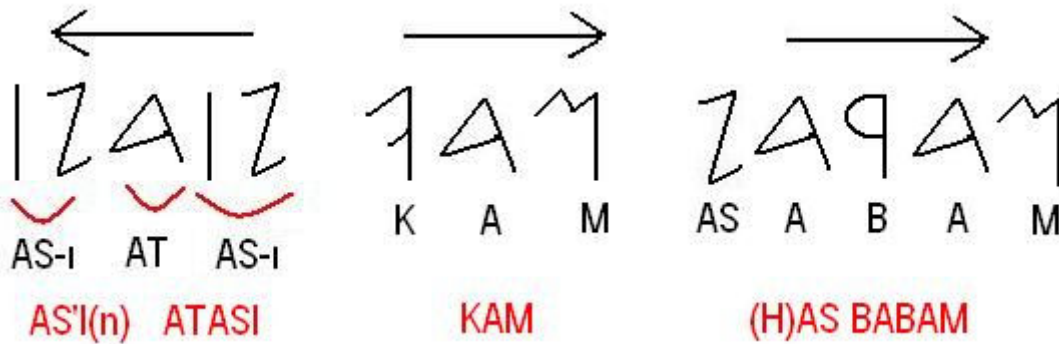
Etrüsk atlarının bir diğerk ilginç yanı kuyruklarının düğümlenmiş oluşudur. Bu geleneğink Asya Türkleri arasında yaygın bir uygulama olduğu biliniyor. Alttaki resimde bu atların kalıpları görülüyor. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere Etrüsk boyları n-Türk kökenli olup, Asya'dan Avrupa'ya atları ile birlikte gelmişlerdir.

Etrüsk yazısına örnek olarak Limni adasındaki yazıttan söz edeyim (6). Bu yazıt halen okunabilmiş değildir. Batılı dilciler bu yazının Etrüsk dilinde olduğunu kabul ediyorlar. Yazı **Bustrofedon** tarzında yazılmıştır. Yani, öküzün tarlayı sürdüğü gibi, satır sonuna gelindiğinde tekrar başa dönmek yerine ters yönde yazıya devam edilmektedir. Altta görülen yazıtın ilk iki satırını Orhun harflerini temel alarak okumuş bulunuyorum. Bu da gösteriyor ki yazıtın kökeni Ön-Türk harfleridir. İlk iki satırdaki "**As'ın atası kam As abam**" sözleri resimdeki kişiye hitaben yazılmıştır. Bu halkın As halkı olduğu ve Asya sözündeki **As** halkını belirttiği açıktır. Ayrıca 'Kam' sözü Asya Türklerinin şaman kişilere verdikleri isimdir. Kamların bir dönemde toplumların lideri durumunda oldukları anlaşılıyor. Ayrıca '**As abam**' sözünü 'Has babam' "**asıl, esas, öz babam**" şeklinde anlamak ve okumak mümkündür.

LİMNİ ADASINDAKİ ÖN-TÜRKÇE YAZIT

Kaynaklar

- (1) **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, Haluk Berkmen, Mayıs 2006, Sayı 233, Sayfa 22.
- (2) **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, Haluk Berkmen, Mayıs 2003, Sayı 197, Sayfa 3.
- (3) **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, Haluk Berkmen, Haziran 2003, Sayı 198, Sayfa 3.
- (4) **Voices In Stone**, Ernst Doblhofer, Paladin Books, İngiltere, 1973, sayfa 241.
- (5) **Decipherment**, Maurice Pope, Thames and Hudson yayını, İngiltere, 1975, sayfa 123.
- (6) **Ön-Türk Uygarlığı**, Haluk Tarcan, Töre Yayını, 2003, sayfa 274.